

Franz Brentano

O MNOGOTERIH POMENIH BIVAJOČEGA PRI ARISTOTELU

(Uvod)

V svojih možnostih je začetek večji, kot pa je po svoji pravi velikosti. Tisto, kar je na začetku majhno, na koncu pogosto postane čez vse veliko. In tako se zgodi, da se tisti, ki se na začetku le za malenkost odmakne od resnice, nato odmika od nje bolj in bolj ter končno zaide v tisočkrat večje zmate.

Ti razmisleki, na katere naletimo v Aristotelovi prvi knjigi *De caelo* (V, 271 b 8), nam pojasnjujejo skrbnost, s katero se v knjigah *Metafizike* trudi zakoličiti različne pomene bivajočega ter upravičiti pozornost, ki jo v tej razpravi namenjamo njegovim pojasnilom. Kajti bivajoče je tisto prvo, kar duhovno dojamemo, kajti bivajoče je obče, obče pa je v duhovnem spoznavanju zmerom prvo.

Po istem počelu se še v nekem drugem odnosu potrjuje pomembnost našega predmeta. Kajti prva filozofija, kolikor je njen predmet bivajoče kot bivajoče, kakor ponavlja in zelo določno pove Aristotel, mora imeti svoje izhodišče prav v utrditvi pomena imena "bivajoče". V *Metafiziki* (1003 a 21) pravi: "Je znanost, ki preučuje bivajoče kot bivajoče in njemu kot takemu pripadajoče lastnosti. In se razlikuje od vseh delnih znanosti." Prav obča znanost, takoimenovana prva filozofija je namreč tista, ki ima za svoj pravi objekt bivajoče kot bivajoče (1026 a 29, 1061 b 19, 1064 b 6). Prvi filozof (*protos philosophos*, *De anim.* 403 b 16) oziroma kar filozof sploh preučuje bivajoče kot bivajoče, ne pa kak njegov del (*Metaph.* 1060 b 31). Zaradi tega Aristotel v knjigah *Metafizike* raziskuje in preučuje, kakor pravi (*Metaph.* 1028 b 2), eno samo vprašanje: Kaj je bivajoče?

Vsaka znanost se seveda začne s pojasnitvijo svojega objekta. Kajti po tistem starem paradoksu, ki so ga izrabili sofist, mora vsakdo, ki teži k

vedenju, pač vedeti, kaj želi zvedeti. Marsikatera posebna znanost, katere objekt je partikularen in se ga zato da definirati, postavi torej na vrh prav njega, ker ga predpostavlja (*hypotithemenai*, *Metaph. K*, IO64 a 8) kot danega od neke višje znanosti, geometrija na primer pojem kontinuirane veličine. Pri obči znanosti tega seveda ne more biti, po eni plati že zaradi tega ne, ker kot najvišja znanost ni podrejena nobeni drugi, pač pa sama stoji nad drugimi in jim dostavlja njihove objekte, ker torej definicije svojega objekta ne more prejeti od nobene druge, po drugi plati pa in predvsem zaradi tega ne, ker ni prav nič, kar bi še manj kot njen objekt dopuščalo definicijo. Kajti bivajoče v občem ni nikakršna vrsta, ob kateri bi lahko razlikovali med genusom in diferenco, zaradi česar ga Aristotel, kakor bomo videli, ni nikoli imenoval genus. Tu moramo torej poiskati drugačen način manifestiranja in to na- pravi Aristotel, ko razlikuje med različnimi pomeni, ki jih zaob- jema ime bivajočega, loči prave od nepravih in te zadnje izključi iz metafizičnega preučevanja.

Tako razlaga mnogoterih pomenov bivajočega predstavlja vrh Aristotelove metafizike. Če pa se že iz tega jasni pomembnost, ki jo ima zanj ta razlaga, postane to še bolj jasno, če pomislimo, kako nevarnost, da bi tu prišlo do zmotne zamenjave pojmov istega ime-na, dejansko ni majhna. Kajti kot je razvidno iz pripombe, ki jo vsebuje *Analitica posteriora* v drugi knjigi, raste težavnost spoznanja homonimov s stopnjo abstraktnosti in občosti pojmov, torej mora biti možnost zmote pri bivajočem samem, pri tem, kakor smo že videli, najbolj občem predikatu, očitno največja.

Seveda pa dejstva, da je po Aristotelu bivajoče homonimno, ne pa sinonimno (*Categ. I*, I a I), še nismo fiksirali. Predstavili ga bomo z nekaterimi mesti iz *Metafizike* in obenem pokazali, kako mnogotera razlikovanja različnih pomenov biti lahko v celoti podredimo razlikoovanju štirih pomenov tega imena, nakar bomo prešli k podrobni preučitvi vsakega izmed njih.

prev. T. Hribar

Opomba: Gre za prevod Uvoda (*Einleitung*) iz znamenite Brentanove študije *Von der mannigfachen Bedeutung des Seienden nach Aristoteles*, ki je izšla leta 1862 pri založbi Herder iz Freiburga (Breisgau).